

datum: 4 oktober 2023

Rol van lokale besturen bij sluiting woonzorgvoorzieningen

Samenvatting standpunt

Naar aanleiding van enkele sluitingen van woonzorgvoorzieningen springen lokale besturen in de bres bij het zoeken naar oplossingen voor de betrokken inwoners. Een goede samenwerking tussen het lokale bestuur en de centrale overheden is cruciaal. Deze samenwerking is voor verbetering vatbaar.

We vragen een duidelijke rol- en taakverdeling tussen het lokale niveau en het centrale niveau. Een draaiboek voor de toekomst dient deze samenwerking meer concreet te maken. Tijdig informeren van het lokale niveau bij problemen is nodig. Voor gemaakte kosten vragen we een vergoeding. Het verder open houden van voorzieningen dient beperkt te zijn in de tijd, gezien ook de (personele) capaciteit van lokale besturen beperkt is.

1. Inleiding

Bij de faillissementen van de Triamant groep zijn 3 lokale besturen betrokken bij de gevolgen in de exploitaties. Eerder waren er plotse sluitingen bij Orpea in Beersel en Antwerpen, waar de lokale besturen ook actief meezochten naar oplossingen voor de gedupeerde bewoners.

Dergelijke “lokale gezondheidscrisis” roepen vragen op over de rolverdeling en verantwoordelijkheden van de lokale besturen en van de centrale overheden (Vlaanderen in dit geval). Een lokale gezondheids crisis (plotse sluiting van een collectieve woonvorm met zorg) heeft een preventief en curatief aspect. De samenwerking tussen het lokale en centraal niveau is voor verbetering vatbaar.

2. Situatieschets

Recent werden de burgemeesters en lokale besturen betrokken bij problemen van uitbatingen van collectief wonen met zorgnood. Naast de gedwongen sluitingen (via ingetrokken erkenningen) waar de lokale besturen de voorbije jaren betrokken partij waren, was er in 2023:

- Het faillissement van 10 vennootschappen van de Triamant groep, in de sfeer van “collectief wonen met zorg” te Sint-Truiden, Bree en Wervik.
- Vrijwillige sluitingen van de exploitaties van erkende woonzorgcentra in Beersel en Antwerpen door de Franse rusthuisgroep Orpea.

In essentie ging het over voorzieningen die al dan niet binnen een wettelijk kader van erkenning. Het ging steeds om het feitelijk verhuizen van (zorgbehoefte) inwoners of stopzetting van diensten. Gezien het grote aantal betrokken bewoners of cliënten werd het lokaal bestuur gemobiliseerd voor het vinden van een oplossing, om het menswaardig bestaan van deze bewoners te waarborgen. Burgers kijken hiervoor in de eerste plaats naar het lokale niveau of richten zich- rechtstreeks tot burgemeester en lokaal bestuur.

3. Vaststellingen en standpunt

We maakten enkel een analyse van de situatie bij Triamant in de zomer 2023.

In de zomer werden de lokale besturen in Bree, Sint-Truiden en Wervik geconfronteerd met **problemen met collectieve woonvormen met zorg** op hun grondgebied. Zij schakelden eigen medewerkers en medewerkers van de welzijnsverenigingen in de gemeente in om de menselijke schade van deze problemen in de mate van het mogelijke te beperken. We stelden volgende zaken vast:

- **onduidelijkheid over erkenning, aanmelding of het illegale karakter** (of van bepaalde onderdelen) van deze uitbatingen. Op de drie locaties duurde het enige tijd voor het duidelijk was welke doelgroepen en hoeveel van elk er woonachtig waren (65+, zorgbehoevend, seizoenarbeiders, mensen uit Oekraïne, ...). Er ging wat tijd verloren met het in kaart brengen van de situatie en de risico-inschatting.
- **Onduidelijkheid over de rollen en verantwoordelijkheden** van de aanwezige partijen (het lokaal bestuur, Departement Zorg, Zorginspectie). De opsplitsing in

meer dan 20 vennootschappen bij de Triamant-groep zorgde voor bijkomende onduidelijkheid over de bevoegdheid om te kunnen optreden en tegen welke partij. Dit zorgde voor aarzeling, waardoor kostbare tijd verloren ging.

- Er was **veelvuldig overleg** tussen het Departement Zorg, de lokale besturen en de burgemeesters. Er was zowel vanuit Vlaanderen als vanuit de lokale besturen in eerste instantie grote bereidheid en goede wil om tot oplossingen te komen. Meer duidelijkheid en structuur in de samenwerking zou nog betere oplossingen mogelijk maken.
- **Aanbod en capaciteit:** In de drie gemeenten was de hoofdbekommernis om de zorg- en dienstverlening voor wie er nood aan had te continueren in afwachting van een definitieve oplossing. Voor inwoners met een zorgnood was een definitieve oplossing op heel korte termijn nodig. Gemeentebesturen (en welzijnsverenigingen) hebben **onvoldoende personele capaciteit om langdurig in te staan** voor het continueren van de dienstverlening van sluitende voorzieningen; zelfs voor een korte periode.
- **Samenwerking** tussen lokale actoren en private partners (bijvoorbeeld ook via de eerstelijnszones) is cruciaal. De zorgexpertise was bij de 3 lokale besturen aanwezig; dit is niet in elke Vlaamse gemeente het geval. Twee gemeenten schakelden hun verzelfstandigde welzijnsverenigingen in. Ook de eerstelijnszones werden soms ingezet. Daarnaast toonden tal van private partij grote bereidheid om bij te springen in de opvang voor de hulpbehoevende ouderen.

Iedere situatie blijkt net iets anders te zijn en vraagt daarom een lokale gerichte aanpak. Toch kan een globaal **draaiboek, met geëxpliciteerde taken** en verantwoordelijkheden nuttig zijn. Dit zou vermijden dat door de 'wie doet wat'- aarzeling en kostbare tijd verloren gaat.

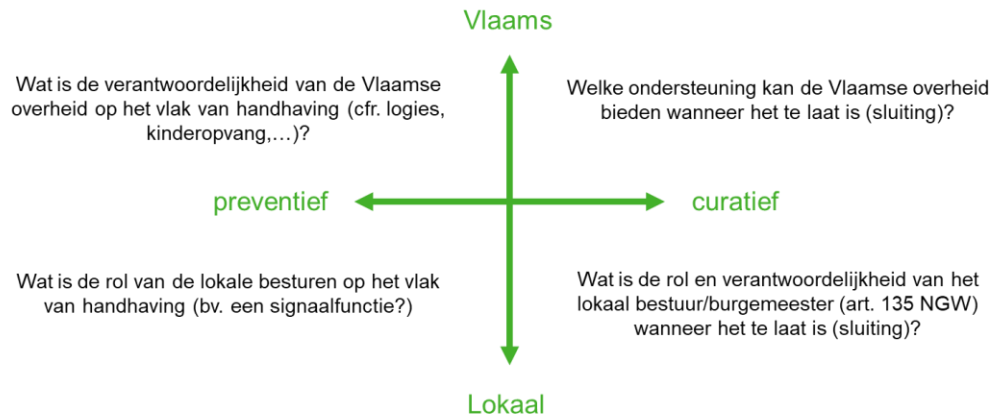
Gemaakte kosten: om continuïteit van zorg/wonen te kunnen bieden, in een minimum dienstverlening is noodzakelijk. We denken aan energie, nutsvoorzieningen, dringende veiligheidsactiviteiten (vb: onderhoud brandcentrale, liften...), ophalen afval en levering en ophalen was en bedlinnen,....

Rechten en belangen van kwetsbare burgers: In het geval van een faillissement houden curatoren niet steeds rekening met de belangen van de huurders/ bewoners, zeker van hen met een kwetsbaarheid. Hun belangen dreigen onvoldoende verdedigd te worden, zeker als het juridische en technische materie betreft, waar huurders niet alles van begrijpen. Een bestuur nam, ter ondersteuning van deze burgers, op eigen kosten een advocaat onder de arm ten dienste van de gedupeerde inwoners.

4. Kader voor verdere afstemming met Vlaanderen

We stemmen met het Agentschap Zorg verder af over toekomstige taakverdeling en rollen. Het opmaken van een draaiboek kan hierbij helpen. Er is een onderscheid tussen **preventie** (voorkomen van probleemsituaties) en **curatie** (vrijwillige of verplichte sluiting,

door faillissement of verlies van erkenning). Een visualisatie:

Figuur: rol en verantwoordelijkheden van lokale besturen en Vlaanderen.

De rol van Vlaanderen is vooral preventief; dat van het lokale bestuur eerder curatief. Op beide vlakken (preventie en curatie) ontmoeten de lokale besturen en de Vlaamse overheid elkaar en zijn er mogelijkheden tot samenwerking en het maken van afspraken.

Preventief: Welke zijn de erkende (en aangemelde) voorzieningen per sector? En wat met de niet-erkende “look-a-like”-voorzieningen die niet-erkend of aangemeld zijn (of slechts een deel van de capaciteit)? Heeft het lokale bestuur hier een signaalfunctie? (geldt deze ook voor collectieve woonvormen met zorg die niet erkend zijn)? Of verwachten we van de centrale overheid dat ze actief screent en handhaving opzet? Moeten we van huisartsen en thuisverpleegkundigen ook geen vroegtijdige signalen krijgen?

Curatief: Welke rol heeft het lokale bestuur en wanneer start deze rol? Wat is de rol van de centrale overheid ter ondersteuning? Wanneer is er overleg en wie neemt initiatief? Wat is de rol van een regeringscommissaris/crisismanager (adviseur, leidinggevende of toezichter)?

5. Meest relevante wetgeving

- De **Nieuwe gemeentewet** (Gecoördineerde Wet Nieuwe Gemeentewet, 24/06/1988) voorziet dat de gemeente instaat voor de openbare orde (dwingende opdracht). Een burgemeester kan - als bestuurlijke politieoverheid - politiematregelen nemen om de openbare veiligheid en gezondheid te verzekeren op basis van zijn algemene bestuurlijke politiebevoegdheden (artikelen **133, lid 2** en 135 §2). De burgemeester kan, bijvoorbeeld wanneer de veiligheid in het gedrang is, een zorgvoorziening zelf een bevel tot sluiting opleggen. De burgemeester doet dit ook in andere situaties, denk bijvoorbeeld aan het sluiten van een café wegens aanhoudende geluidsoverlast. Het gaat om een discretionaire bevoegdheid met de nodige beoordelingsvrijheid. De maatregel moet proportioneel, aangepast en doeltreffend zijn: in verhouding tot de ernst van het risico, volgens het evenredigheidsbeginsel.

- Het **Woonzorgdecreet** van 15 februari 2019 regelt de erkenning van woonzorgvoorzieningen.
  - Het **Procedurebesluit** (Besluit van de Vlaamse Regering 5/6/2009 betreffende de procedures voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers) beschrijft de procedures van erkenning tot sluiting van woonzorgvoorzieningen.
  - **Decreet lokaal bestuur 22/12/2017** over de bevoegdheden van de burgemeester.
-